

Tapes philippinarum (Adams and Reeve, 1850) in de Oosterschelde

Freek F.L.M. Titselaar

Abstract

A population of *Tapes philippinarum* (Bivalvia: Veneridae) has been observed at Gorishoek, Tholen, Eastern Scelt. Following the spread of the species in Europe it is expected that the Manila clam will establish permanent populations in Dutch waters.

De laatste jaren zijn er steeds weer nieuwe meldingen van bijzondere waarnemingen in de Oosterschelde.

Recentelijk werd er melding gemaakt van het voorkomen van *Urosalpinx cinerea* (Say, 1822) bij Gorishoek op het Zeeuwse eiland Tholen (Ligthart, 2008) en de vondsten bij Yerseke betreffende *Gibbula umbilicalis* (Da Costa, 1778) en *Osilinus lineatus* (Da Costa, 1778), (Titselaar & Mulder, 2007). Enige jaren geleden verscheen een speciale uitgave van de Vita Malacologica, met daarin aandacht voor speciale meldingen, waaronder o.a. *Acanthocardia echinata* (L., 1758), (Goud, 2004), *Gibbula cineraria* (L., 1758), (Gittenberger, 2004) en *Trivia arctica* (Pulteney, 1799), (Holsteijn, 2004). Ook op de site van Stichting Anemoon worden regelmatig opvallende vondsten geplaatst, waaronder de waarnemingen van de meest recente nieuwkomer: *Tapes philippinarum* (Faase, 17 juni 2008: Aziaten veroveren Nederland; Titselaar, 27 september 2008: Filippijnse tapijtschelp in grote aantallen bij Gorishoek).

Op 19 september 2008 verzamelden Gab Mulder en ik relatief grote aantallen van deze fraaie tapijtschelp bij Gorishoek aan de zuidkust van het Zeeuwse eiland Tholen. De doubletten lagen op het drooggevallen slik en waren schoon en vers. Tijdens het snorkelen verzamelde ik een levend exemplaar op een diepte van 0,5-0,7 meter. Felice de Zwart verzamelde onlangs een vers doublet onder de Zeelandbrug.

Filippijnse immigrant in Europa

Van nature komt de Filippijnse tapijtschelp (Manilla Clam) voor in Indo-Pacifische wateren. De eetbare bivalve werd tussen 1972 en 1975 geïntroduceerd in Frankrijk, met name in de Baai van Arcachon. Vanaf die periode heeft het dier zich verspreid langs de

Franse Atlantische kust en worden er jaarlijks vele duizenden tonnen voor de consumptie gekweekt en gevestigd.

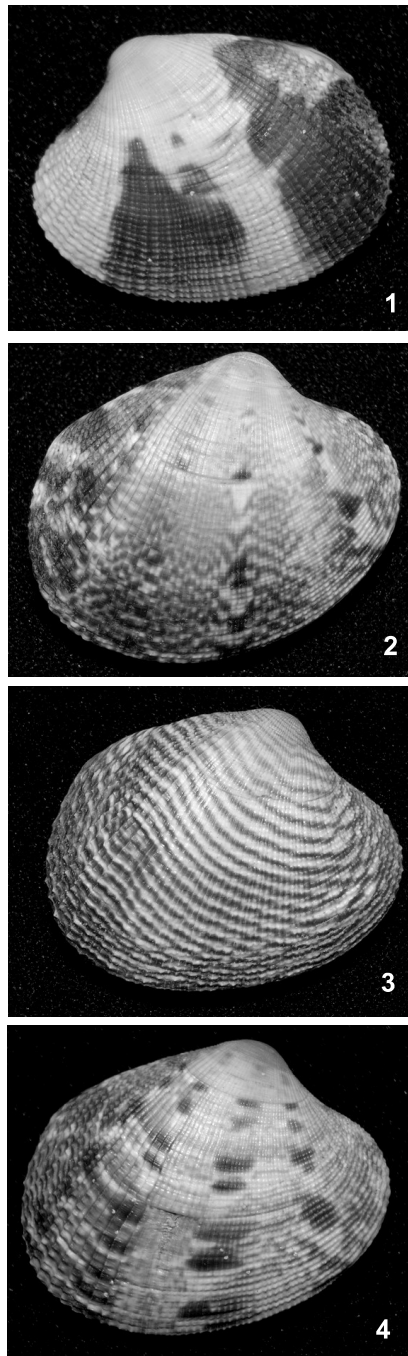
Begin jaren tachtig werd het dier ook ingevoerd in Spanje en in 1983 maakte de Filippijnse tapijtschelp zijn culinaire entree in Italië (Vongola verace). Met name in de Lagune van Venetië in het noorden van de Adriatische Zee. In de Middellandse Zee verspreidde het dier zich snel en het kan inmiddels worden aangetroffen langs de kusten van Emilia Romagna en Sardinië. De Engelse zuidkust volgde in 1988 (o.a. Poole Harbour). Inmiddels zijn de dieren ook bekend uit Ierland en Portugal en nu dus uit Nederland.

Biologie

De Filippijnse tapijtschelp is klaarblijkelijk een taai rakker, want het dier kan watertemperaturen verdragen vanaf 0° tot 23° graden celsius. Daardoor kan deze filterende molusk zich goed staande houden op relatief noordelijk gelegen schelpdier-akkers én daarbuiten, want langs steeds meer kusten worden ze waargenomen. Het dier is goed bestand tegen grote verschillen in het zoutgehalte van het water en kan daardoor goed overleven in riviermondingen. *Tapes philippinarum* kan worden aangetroffen in verschillende sedimenten, waaronder grof zand, zand, klei, gravel en in zeegrasvelden (*Zostera noltii*). Het dier leeft zowel in ondiep als dieper water. Ondanks deze taaiheid is het dier bevattelijk voor verschillende ziektes, waaronder Ring Disease (BRD), veroorzaakt door een bacterie en Perkinsosis, het gevolg van een lastige kleine parasiet.

Wie is wie?

De Filippijnse tapijtschelp kan verworven worden met de inheemse *Tapes decussatus* (L., 1758), (geruite tapijtschelp).



Tapes philippinarum met duidelijke verschillen in structuur en tekening. Alle aangetroffen bij Gorishoek, Zeeland. H 20 mm (1), 25 mm (2), 26 mm (3) en 36 mm (4). Foto's Joop Stalenburg.

schelp). Deze soort heeft echter een meer langwerpige en hoekige schelp. De schelpen van de Filippijnse tapijtschelp zijn over het algemeen wat rond, minder hoekig en vooral kleuriger. De kruis- en ruitvormige (decussate) sculptuur is bij *Tapes philippinarum* wat nadrukkelijker dan bij *Tapes decussatus*. Sommige exemplaren hebben een prachtig dessin bestaande uit vlekken, vlammen en v-vormen.

De voet van de Filippijnse tapijtschelp is oranje gekleurd, terwijl deze bij de geruite tapijtschelp wit van kleur is. De sifo's van laatstgenoemde soort zijn gescheiden, terwijl de sifo's van de Filippijnse tapijtschelp aan elkaar vast zitten.

Blijvertje?

Gezien de spectaculaire verspreiding van de soort is het méér dan aannemelijk dat *Tapes philippinarum* een blijvertje wordt. Dat betekent dat we naast de steeds massaler voorkomende *Venerupis senegalensis* (Gmelin, 1791), (gewone tapijtschelp) ook deze fraai gekleurde bivalve kunnen oprapen. En als je bedenkt dat in de nabijheid van Yerseke ook *Paphia aurea* (Gmelin, 1791) (gouden tapijtschelp) én *Tapes decussatus* kunnen worden gevonden, dan wordt én blijft het weer leuk in Zeeland.

Literatuur

- GITTENBERGER, E., 2004. The grey topshell, *Gibbula cineraria* (Gastropoda: Trochidae), finally established in the Dutch Delta. – Vita Malacologica supplement to Basteria, 2: 67.
- GOUD, J., 2004. The prickly cockle, *Acanthocardia echinata* (Bivalvia, Cardiidae) recently found in the Oosterschelde. – Vita Malacologica 2: 45.
- HOLSTEIJN, H., 2004. A cowrie, *Trivia arctica* (Gastropoda, Triviidae), in the Dutch Delta. - Vita Malacologica 2: 61.
- LIGTHART, M., 2008. *Urosalpinx cinerea* (Say, 1822), (Mollusca-Gastropoda-Prosobranchia-Neogastropoda-Muricidae): de eerste waarnemingen van deze exotische oesterboorder in Nederland. – Het Zeepaard 68(1): 17-22.
- TITSELAAR, F.F.L.M. & G. MULDER, 2007. Opnieuw bijzondere migrantenmollusken in de Oosterschelde. *Gibbula umbilicalis* en *Osilinus lineatus* op de kademuuren bij Yerseke. Spirula – nr. 359: 157-158.

Internet references

www.anemoon.org, 2008

Adre van de auteur:

Korte Groendal 16
4301 CJ Zierikzee
Freek.titselaar@kpnplanet.nl

De schelpenbeurs van oktober 2008 in beeld

Foto's J. Buijse

vervolg van bladzijde 133

